

झारखण्ड शैक्षिक अनुसन्धान एवं प्रशिक्षण परिषद्, रांची, (झारखण्ड)

द्वितीय सावधिक परीक्षा 2021-2022

मॉडल प्रश्न पत्र

सेट- 4

कक्षा- 10 विषय- संस्कृत (ऐच्छिक) समय- 1:30 घंटा पूर्णांक- 40

सामान्य निर्देश -

- परीक्षार्थी यथासंभव अपने शब्दों में उत्तर दें।
- कुल प्रश्नों की संख्या 19 है।
- प्रश्न संख्या 1 से 7 तक अतिलघुत्तरीय प्रश्न हैं। इनमें से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न का मान 2 अंक निर्धारित है।
- प्रश्न संख्या 8 से 14 तक लघुत्तरीय प्रश्न हैं। इनमें से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न का मान 3 अंक निर्धारित है।
- प्रश्नसंख्या 15 से 19 तक दीर्घ उत्तरीय प्रश्न हैं। इनमें से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न का मान 5 अंक निर्धारित है।

खण्ड-क

अधोदत्तानां केषाञ्चित् पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखन्तु - $2 \times 5 = 10$

1. सुधियः सख्यं केन सह भवति ?
2. उदयसमये अस्तसमये च कः रक्तः भवति ?
3. वनराजः कैः दुर्वस्थां प्राप्तः ?
4. काकचेष्टः विद्यार्थी कीदृशः छात्रः मन्यते?
5. पिता पुत्राय बाल्ये किं यच्छति ?
6. लोके कः परिभवं न प्राप्नोति ?

7. चाणक्यः कं द्रष्टुम् इच्छति ?

खण्ड-ख

केषाञ्चित् पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तराणि निर्देशानुसारेण लिखन्तु - 3 X 5 = 15

8. सन्धिं / सन्धि-विच्छेदं कुर्वन्तु -

i. कः + अपि ii. सच्चित् iii. सज्जोऽस्मि

9. समासविग्रहं / समस्तपदं लिखन्तु -

i. निर्बलः ii. महावृक्षः iii. देहस्य विनाशनाय

10. अधोदत्तानां पदानां विलोमपदं लिखन्तु -

i. प्रसीदति ii. सम्पत्तौ iii. सुलभः

11. रेखाङ्कितं पदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुर्वन्तु -

i. वानरः आत्मानं वनराजपदाय योग्यः मन्यते ।

ii. जनकेन सुताय शैशवे विद्याधनं दीयते ।

iii. तत्त्वार्थस्य निर्णयः विवेकेन कर्तुं शक्यः ।

12. निर्देशानुसारं लिखन्तु-

i. 'काकचेष्टः विद्यार्थी, अत्र विशेष्यपदं किम् ?

ii. 'कृष्णः पिकः, अत्र विशेषणपदं किम् ?

iii. 'उदीरितोऽर्थः पशुनापि गृह्यते ।' अस्मिन् वाक्ये अव्ययपदं किम् ?

13. प्रकृति-प्रत्ययं संयोज्य/विभज्य लिखन्तु-

i. परिश्रम्य ii. द्रष्टुम् iii. आ + दा + ल्यप्

14. एतेषां पदानां पर्यायपदं लिखन्तु-

i. चित्तम् ii. मुखम् iii. सभा

खण्ड-ग

केषाञ्चित् त्रयाणां प्रश्नानां उत्तराणि निर्देशानुसारेण लिखन्तु - 5 X 3 = 15

15. स्वभ्रातुः विवाहस्य अवसरे दिनद्वयस्य अवकाशार्थं प्रधानाचार्यं प्रति लिखिते पत्रे मञ्जूषातः पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयन्तु-

परीक्षाभवनतः

1. -----

प्रधानाचार्यं 2. -----

एस. एस. उच्च विद्यालयः, सिवान |

3. -----

सविनयं 4. ----- अस्ति यत् मम 5. ----- विवाहः श्वः भविष्यति | वरयात्रा 6. ----- |

अतः मह्यं 7. ----- अवकाशं प्रदाय 8. ----- उपकुर्वन्तु |

भवदीयः 9. -----

10. -----

कक्षा – 10

(मञ्जूषा- भ्रातुः, महोदयाः, 22/03/2021, शिष्यः, माम्, दिनद्वयस्य, गमिष्यति, निवेदनम्, सेवयाम्, महोदयाः)

16. अधोदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्त शब्दानां सहायतया पञ्चवाक्येषु वर्णनं कुर्वन्तु-

मञ्जूषा—बालकाः, बालिका, चिमटा, क्रीडनके,मेलकम्, झुल्लिकाः, प्रमोदन्ते, वार्तालापं, जनाः, संकेतयति।

17. मञ्जूषातः उचितवाक्यानि चित्वा संवादं पूर्यन्तु-

1 X 5 = 5

मञ्जूषा

एतानि तु मठस्थानानि, यानि शंकराचार्येण स्थापितानि धर्मप्रचाराय | एषः तु प्रश्नोत्तररत्नमालिका इति ग्रन्थः | तेन विविधाः ग्रन्थाः रचिताः | मम मातुलः मह्यं जन्मदिवसस्य उपहाररूपेण प्रायच्छत् | किं जानासि सः कति वर्षाणि अजीवत् ?

तरुणः - कुतः प्राप्तम् इदं मानचित्रम् ?

विभा - 1. ----- |

तरुणः - मानचित्रे कानि स्थानानि दर्शितानि ?

विभा - अहो ! न जानासि ? 2. ----- |

तरुणः - कः एषः ग्रन्थः ?

विभा - 3. ----- |

तरुणः - किम् ! आचार्येण अन्ये ग्रन्थाः अपि रचिताः ?

विभा - आम् | 4. ----- |

तरुणः - 5. ----- ?

विभा - आम् ! एषः महापुरुषः द्वात्रिंशतानि वर्षाणि अजीवत् |

18. अधोलिखितेषु वाक्येषु अङ्कानां स्थाने समयसूचकसंस्कृतपदानि लिखन्तु-

1 X 5 = 5

i. रामः ----- (9 : 00) वादने विद्यालयं गच्छति |

ii. सः ----- (9:15) वादने प्रार्थनां करोति |

iii. तत्पश्चात् ----- (9 : 30) वादने कक्षां प्रति गच्छति |

iv. ----- (9:45) वादने पुस्तकं पठति |

v. ----- (10 :00) वादने श्लोकपाठं करोति |

19. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् उत्तरत -

महाभारते व्यासः धर्मं शाश्वतम् अकथयत् | अतः जनेन लोभेन भयेन वा धर्मं न परित्याज्यः | महाभारतं वस्तुतः कौरवपाण्डवयोः युद्धस्य वर्णनमेव चित्रयति | प्रत्येकस्य वीरस्य वीरगाथा अत्र कथारूपेण वर्णिता | भगवतः श्रीकृष्णस्य सारथित्वे अर्जुनः एकाकी एव अनेकान् जयति | युद्धे पात्रयोः सम्वादः यदा कदा एकम् उपाख्यानं भवति | अस्य अंशः गीतानाम्ना विश्वस्मिन् प्रतिष्ठितः | दैव्यः आसुर्यः सम्पदः अपि सम्यक् कथिताः अत्र | महाभारतस्य सर्वाधिकं प्रमुखं पात्रं भीष्मः अपि वर्तते |

i. एकपदेन उत्तरं लिखन्तु-

$\frac{1}{2} \times 4 = 2$

क. धर्मः कीदृशः ?

ख. महाभारतस्य प्रणेता कः ?

ग. महाभारतस्य कः अंशः विश्वस्मिन् प्रतिष्ठितः ?

घ. कः एकाकी अनेकान् जयति ?

ii. निर्देशानुसारम् उत्तरत -

$1 \times 2 = 2$

क. 'अस्य अंशः' अत्र 'अस्य' पदं कस्य कृते प्रयुक्तम् ?

ख. 'सम्यक्' अस्य विलोमपदं लिखत |

iii. अस्य अनुच्छेदस्य उपयुक्तं शीर्षकं लिखत |

$1 \times 1 = 1$